

Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία, *Η φιλοσοφία σήμερα*, Πρακτικά του Β' Πανελληνίου Συνεδρίου Φιλοσοφίας, Αθήνα 1985.

Υπό τον τίτλο *Η Φιλοσοφία σήμερα* εκδόθηκε από την Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία ο τόμος των επιστημονικών ανακοινώσεων του Β' Πανελληνίου Συνεδρίου Φιλοσοφίας, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα από τις 26 - 28 Σεπτεμβρίου 1983. Η ευρέως φάσματος θεματική των ανακοινώσεων του Συνεδρίου ανταποκρίνεται στα πολλαπλά ενδιαφέροντα και την ειδική επιστημονική κατάρτιση των σύγχρονων εκπροσώπων του ελληνικού φιλοσοφικού λόγου. Ο τόμος περιλαμβάνει συνολικά 28 ανακοινώσεις οι οποίες στην πλειονότητά τους διακρίνονται για την πρωτοτυπία των θεμάτων, το ερευνητικό βάθος, την αυθεντικότητα των εκφραζόμενων απόψεων και την πληρότητά του στοχασμού τους. Όπως υποδηλώνει και ο γενικός χαρακτήρας του ερευνώμενου θέματος, στόχος των δημοσιευόμενων εργασιών είναι η πολυπρισματική θεώρηση του σύγχρονου φιλοσοφικού φαινομένου και η σφαιρική προσέγγιση του φιλοσοφικού στοχασμού του παρόντος υπό νέες οπτικές γωνίες και σύγχρονη προβληματική.

Οι μελέτες του τόμου μπορούν να ενταχθούν στις ακόλουθες επιμέρους θεματικές ενότητες:

- A. Έννοια και περιεχόμενο της φιλοσοφίας.
- B. Προβλήματα μεθοδολογίας.
- Γ. Σκοπός και αποστολή της φιλοσοφίας.
- Δ. Φιλοσοφία και σύγχρονος ανθρωπιστικός προβληματισμός.
- E. Φιλοσοφία και διεπιστημονική έρευνα.

Στην πρώτη θεματική ενότητα περιλαμβάνονται οι ακόλουθες εισηγήσεις:

1. Γ. Αντωνόπουλου, *Φιλοσοφία ή φιλοθεωρία; Νόημα και σκοπός της φιλοσοφίας*. Υπογραμμίζεται η φιλοσοφική κρίση της σύγχρονης διάνοησης και τονίζεται η ανάγκη επιστροφής του σημερινού διασπασμένου ανθρώπου στην αρχαία ελληνική φιλοσοφική του κοιτίδα. Η αξία του ανθρώπου στον αρχαίο φιλοσοφικό κόσμο έγκειται, κατά τον συγγραφέα, στη θεωρητική του δύναμη και ιδιομορφία. Στη συνέχεια επιχειρείται καθορισμός του νοήματος του αρχαίου όρου «θεωρία» σε συνάρτηση με τη θέση του ανθρώπου μέσα στον κόσμο και ειδικά με το σκοπό του ως όντος γνωστικού - ηθικού - πολιτικού και ιστορικού.

2. Γ. Αποστολοπούλου, *Ο λόγος για το «τέλος της φιλοσοφίας»*. *Αντιφιλοσοφική διακήρυξη ή ένδειξη αλλαγής προτύπου*; Επιχειρείται ένας νέος καθορισμός της ταυτότητας της φιλοσοφίας, η οποία αμφισβητείται με τις ποικίλες αναγγελίες του τέλους της. Ο λόγος για τό «τέλος της φιλοσοφίας» είναι, κατά τη συγγραφέα, δηλωτικός της κρίσης που διέρχεται ο δυτικός ορθολογισμός όσον αφορά τις σχέσεις του με τη φιλοσοφική παράδοση. Οι σύγχρονες μορφές μεταφιλοσοφίας εγκλείουν σοβαρούς κινδύνους απώλειας του αληθινού νοήματος του φιλοσοφικού προβληματισμού και παραθεωρούν το γεγονός ότι η φιλοσοφία, υπό οποιαδήποτε μορφή, δεν αίρεται, διότι θεμελιώνεται στο αιωνίως υπάρχον νοούν υποκείμενο.

3. Α. Κελεσιδου - Γαλανού, *Κρίση της φιλοσοφίας - κρίση φιλοσόφων*. Η συγγραφέας υποστηρίζει την άποψη ότι η φιλοσοφία δεν διέρχεται κρίση, αλλά διεξάγει πάλι για την υπέρβαση των κρίσεων της ιστορικής στιγμής. Αμφισβήτηση της φιλοσοφίας θα μπορούσε να υποστηριχθεί μόνο σε συνάφεια προς την ακαταλληλότητα των εκπροσώπων της.

Ειδικά προβλήματα τα οποία η σ. εξετάζει σε επιμέρους ενότητες της μελέτης της είναι ο περιορισμός των φιλοσοφούντων στον επαγγελματισμό, η στείρα προσκόλληση στο διδακτικό έργο και η περιφρόνηση της παράδοσης.

4. Ν. Γεωργοπούλου — Νικολακάκου — Λιαντίνη, *Η πολυμορφία της σύγχρονης φιλοσοφικής απορίας*. Κατά τη συγγραφέα, το νόημα της φιλοσοφίας σήμερα είναι η θέαση της πραγματικότητας στην πηγή της, εφόσον το περί όντος ερώτημα εξακολουθεί να παραμένει ανοιχτό. Η ευρύτητα της σύγχρονης φιλοσοφικής απορίας οδηγεί κατ' ανάγκην στον προσδιορισμό των αρχών του φιλοσοφείν. Ως τέτοιες ανευρίσκει η συγγραφέας την έκπληξη, την αμφιβολία και τη συνειδητοποίηση οριακών υπαρξιακών καταστάσεων. Ωστόσο στις παραδοχές αυτές δεν εξαντλούνται οι πόθοι της σύγχρονης φιλοσοφίας. Η επίτευξη του «τέλους» της απαιτεί την άρση των εμποδίων της γνήσιας ανθρώπινης συνάντησης.

5. Κ. Ιωαννίδη, *Η επικαιρότητα του πλατωνικού φιλοσόφου*. Ο συγγραφέας επιχειρεί να καταδείξει τό διαχρονικό χαρακτήρα και την αναγκαιότητα του πλατωνικού τρόπου του φιλοσοφείν υποστηρίζοντας την άποψη ότι η σύγχρονη φιλοσοφική διάνοηση στο βάθος της παραμένει γνήσια πλατωνική.

Στα πλαίσια της δεύτερης θεματικής ενότητας εντάσσονται οι παρακάτω επιστημονικές μελέτες:

1. Κ. Βουδούρη, *Φιλοσοφική μέθοδος. Μονισμός ή πλειονοκρατία*; Ο συγγραφέας προβαίνει σε σοβαρές επισημάνσεις σχετικά με το πρόβλημα της ενότητας και της πολλότητας της φιλοσοφικής μεθοδολογίας. Οι υποστηρικτές της μεθοδολογικής πλειονοκρατίας διατείνονται ότι οι υφιστάμενες οντολογικές διαφορές υποδηλώνουν την υιοθέτηση διαφορετικών εννοιολογικών και μεθοδολογικών σχημάτων. Αντίστοιχα ο μεθοδολογικός μονισμός αποδέχεται μία πραγματικότητα στην οποία αντιστοιχεί μία και μοναδική μέθοδος έρευνας. Η εξαιρετικά σημαντική θέση του συγγραφέα συνοψίζεται στη δυναμική άποψή του, ότι η ερευνώμενη πραγματικότητα δεν συμμορφώνεται κατ' ανάγκην προς τα εννοιολογικά σχήματα που επιδιώκουμε να της επιβάλουμε a priori και, συνεπώς, ο μεθοδολογικός μονισμός οδηγεί αναπόφευκτα σε νοητικό και ερευνητικό τέλμα. Η μεθοδολογική διαφοροποίηση, βασιζόμενη σε αποδοχή εννοιολογικών σχημάτων που υποδηλώνουν διαφορετικές οντολογίες, υπογορεύει την αποδοχή της πολυμορφίας των διαφόρων «-ισμών».

2. Γ. Κουμάκη, *Η μέθοδος της φιλοσοφίας ως απορητική διαλεκτική*. Διερευνάται το πρόβλημα της φιλοσοφικής μεθόδου τόσο από ιστορική - διαχρονική πλευρά όσο και από καθαρά συστηματική άποψη. Αν και η κατάλληλη μέθοδος της φιλοσοφίας, ως προσδιοριζόμενη εκάστοτε από αντικειμενικές και υποκειμενικές παραμέτρους, είναι, κατά τον συγγραφέα, αδύνατο να καθορισθεί a priori, εντούτοις η απορητική διαλεκτική του Πλάτωνα εξάιρεται ως η περισσότερο πρόσφορη μέθοδος προσέγγισης των φιλοσοφικών ζητημάτων.

3. Κ. Κωβαίου, *Η γλωσσαναλυτική μέθοδος του Ludwig Wittgenstein*. Επιχειρείται μία εκ των ένδον προσέγγιση της φιλοσοφικής βιτγκενσταϊνικής μεθόδου η οποία αντιπαρατίθεται στο μεταφυσικό δογματισμό της παραδοσιακής και σύγχρονης φιλοσοφικής διάνοησης.

4. Δ. Λιβέρη, *Η αξιωματική μεθοδολογία της γνώσης στη σύγχρονη φιλοσοφία*. Η αξιωματική μεθοδολογία του σύγχρονου φιλοσοφείν καταδεικνύει το αδύνατο της περιγραφής όλων των απόψεων του κόσμου και αποκαλύπτει την ανθρώπινη διάσταση στην οικοδόμηση της επιστήμης.

5. Π. Τσελεμάνη, *Η μέθοδος της αλήθειας στη μεταφυσική: τό πρόγραμμα Davidson*. Εξετάζεται η θεωρία του νοήματος στο έργο του D. Davidson. Πολύ διαφωτιστική στο θέμα αυτό, το οποίο απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις φιλοσοφίας της γλώσσας και

φιλοσοφικής λογικής, είναι η ανάλυση της θεωρίας της ερμηνείας με αναφορά στην ταρσκιανή θεωρία της αλήθειας. Ακολουθεί μία σχηματοποιημένη απόδοση του υπερβατικού επιχειρήματος του Davidson, σύμφωνα με το οποίο η μελέτη των γενικών απόψεων της γλώσσας συνιστά μελέτη των γενικών απόψεων της πραγματικότητας. Η άποψη του συγγραφέα είναι, ότι η μέθοδος της αλήθειας στη μεταφυσική δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή προς το παρόν, διότι οι οντολογικές προϋποθέσεις της γλώσσας δεν είναι εξακριβώσιμες.

6. Κ. Μιχαηλίδη, *Η ερμηνευτική ως μία νέα διαλογική φιλοσοφία*. Στην πολύ ενδιαφέρουσα αυτή εισήγησή του ο συγγραφέας διερευνά το πρόβλημα της σύγχρονης ερμηνευτικής υπό τρεις οπτικές γωνίες: ως διάλογο ερμηνευτή - ερμηνευόμενου, ως επικοινωνία προσώπων και ως κριτική ανασκόπηση. Κατά τον συγγραφέα, η ερμηνευτική δεν είναι ούτε αυτοσυσχετισμός ούτε άκριτη αποδοχή μιας δήθεν αντικειμενικής πραγματικότητας, αλλά μία πεπερασμένη εμπειρία που παραμένει διαρκώς ανοιχτή προς αυτό που δεν ειπώθηκε ακόμη, γνωρίζοντας ότι το νόημά του είναι ανεξάντλητο.

Σχετικά με τη θεματική ενότητα «Σκοπός και αποστολή της φιλοσοφίας» ενδιαφέρουσες απόψεις διατυπώνονται στις ανακοινώσεις που ακολουθούν:

1. Κ. Δεσποτόπουλου, *Η αποστολή της φιλοσοφίας στη σύγχρονη Ελλάδα*. Επισημαίνοντας τον περιορισμό της σύγχρονης φιλοσοφίας σε θεωρία του επιστημονικού λογισμού, ο συγγραφέας ανατρέχει στις υπαγορευμένες από τον Πλάτωνα προϋποθέσεις για τη γνήσια διακονία της φιλοσοφίας. Εμβαθύνοντας στην κρίση της σημερινής φιλοσοφίας, διαπιστώνει ότι αυτή είναι συνάρτηση όχι μόνο των υπερβασίων του επιστημονισμού και των ασύμμετρων διαστάσεων της σύγχρονης κοινωνίας, αλλά και της πνευματικής και ηθικής ανεπάρκειας των φιλοσοφούντων. Κύριο χρέος της φιλοσοφίας σήμερα είναι η ανάπτυξη της πραξιολογίας ως δεοντολογίας και δυνατολογίας. Αναφερόμενος εξάλλου στους κινδύνους που διατρέχει ο ελληνισμός από τον εκσυγχρονισμό, ο συγγραφέας συνιστά ως αποτελεσματικό μέσο αντιμετώπισης της ολιγωρίας για τη φιλοσοφία την επιστροφή στις ανθρωπιστικές σπουδές.

2. Ε. Θεοδώρου, *Εσφαλμένες αντιλήψεις για την έννοια και αποστολή της φιλοσοφίας*. Τονίζοντας τη χρησιμότητα του προσδιορισμού των εσφαλμένων αντιλήψεων για την αποστολή της φιλοσοφίας, ο συγγραφέας εξετάζει περιπτώσεις λογικών σφαλμάτων που αφορούν στην έννοια και λειτουργία του φιλοσοφικού στοχασμού.

3. Κ. Κατσιμάνη, *Ο φιλόσοφος ανάμεσα στη στράτευση και στη θεωρητική απραξία*. Υποστηρίζεται η άποψη ότι ο φιλόσοφος δικαιώνεται, εφόσον στρατεύεται για την επίλυση των προβλημάτων που αφορούν τον άνθρωπο. Υπό το πρίσμα αυτό επισημαίνεται η αναγκαιότητα μιας φιλοσοφικής ανθρωποκεντρικής προοπτικής, μιας φιλοσοφίας της πράξης με νόημα σωκρατικό.

4. Β. Νούλα, *Προϋποθέσεις για μία σύγχρονη νεοελληνική φιλοσοφική παιδεία*. Συζητούνται ορισμένες απόψεις και προτείνονται ανάλογες θέσεις του συγγραφέα για την πορεία της νεοελληνικής φιλοσοφικής παιδείας.

Στα πλαίσια της θεματικής που αφορά στο σύγχρονο ανθρωπιστικό προβληματισμό περιλαμβάνονται οι εξής ανακοινώσεις:

1. Ε. Μουτσόπουλου, *Η φιλοσοφία και ο σύγχρονος άνθρωπος*. Μέ τη χαρακτηριστική του έμβριθεια ο συγγραφέας αναπτύσσει τούς προβληματισμούς του σχετικά με την αντιμετώπιση του σύγχρονου ανθρώπου από τη σημερινή φιλοσοφική διάνοηση, αναφερόμενος διαδοχικά σε τρεις επιμέρους θεματικές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα με τίτλο «Η απανθρώπιση της φιλοσοφίας», ο σ. με ιδιαίτερη κριτική ευστοχία επισημαίνει τις παραμέτρους εκείνες που αποκαλύπτουν την αθλιότητα της σύγχρονης φιλοσοφίας, η οποία συνάδει προς την κατάπτωση των ανθρώπινων συνειδήσεων. Στη δεύτερη ενότητα παρέχει ένα μήνυμα αισιοδοξίας, που απορρέει από τη δυνατότητα αναθεώρησης και επαναξιολόγησης του νοήματος της φιλοσοφίας. Αναφερόμενος σε περιπτώσεις φιλοσοφικών υπερβολών, όπως των Marx, Hegel και Whitehead, πού έχουν οδηγήσει τη φιλοσοφία

σε ακρότητες και αδιέξοδα, ο σ. υποστηρίζει την έγκυρη άποψή του για τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα της σύγχρονης φυσολοφικής ανησυχίας. Η αναζήτηση τρόπων αμοιβαίας αποκατάστασης της φιλοσοφίας και του ανθρώπου απασχολεί τον σ. στο τρίτο και τελευταίο μέρος της μελέτης του. Ο στοχασμός του περιστρέφεται γύρω από τη δυνατότητα μιας «ανθρωπιστικής δυνατοκρατίας» και μιας «οντολογίας του ανθρωπισμού». Ο ανανεωτικός μεταφυσικός ανθρωπισμός του, ο οποίος διακρίνει και τον στοχασμό του εν γένει, αφορμάται από την ελληνική στάση έναντι του ανθρώπου ως αυταξίας και αξιολογεί τον άνθρωπο υπό το πρίσμα της αυθεντικής δημιουργικότητάς του.

2. Γ. Καραγιάννη, *Η φιλοσοφία ως οντολογία του καθόλου και του επιμέρους έναντι των προβλημάτων του σημερινού ανθρώπου*. Αναφερόμενος στον κατακερματισμό του σημερινού κοσμοειδώλου, τη μονομέρεια, την πνευματική σκλήρυνση, την απώλεια των αξιών και τον κίνδυνο των ιδεολογιών, ο συγγραφέας υπογραμμίζει την ανάγκη ανανέωσης της φιλοσοφίας ως οντολογίας, που θα παρέχει μία νέα ερμηνεία του κόσμου ως όλου καθώς και των επιμέρους όντων.

3. Μ. Κουτλούκα, *Η φιλοσοφία και ο σύγχρονος άνθρωπος*. Αναφερόμενη στις αντιφάσεις της σύγχρονης πραγματικότητας, η συγγραφέας επισημαίνει την αναγκαιότητα της φιλοσοφίας. Η παγκοσμιότητα της κριτικής και η απόρριψη κάθε αργισιό γνώμης, παράδοσης και σκοπιμότητας πρέπει να γίνει, κατά την σ., το κυρίαρχο στοιχείο της σύγχρονης φιλοσοφικής διάνοησης. Η φιλοσοφία επωμίζεται ιδιαίτερα την ευθύνη αντιμετώπισης των προβλημάτων που εγείρονται ως προς τον ορθό τρόπο χρήσης της επιστήμης και της τεχνικής και οφείλει να προσανατολιστεί προς μία ορθολογικότερη οργάνωση της πράξης, συνειδητοποιώντας το ρόλο της κυρίως ως ηθική και πολιτική φιλοσοφία.

3. Χ. Μαλεβίτση, *Ο φιλοσοφικός στοχασμός και η χαλεπότης των καιρών μας*. Ο προβληματισμός του σ. είναι στην αφετηρία του χαιντεγγεριανός. Η υπόδειξη του Heidegger για επαναξιολόγηση των αρχέγονων ποιητικών παραδόσεων κάθε λαού, προκειμένου να υπερβαθεί η χαλεπότητα των τεχνολογικών καιρών, αποτελεί αφορμή για τον στοχασμό του σ. πάνω στο πρόβλημα του. Όντος, τη λήθη του οποίου επέφερε, όπως εύστοχα τονίζει, το σύγχρονο τεχνοκρατικό πνεύμα και οι σύστοιχες προς αυτό ιδεολογίες.

4. Σ. Δεληβογιατζή, *Η φιλοσοφία και το παραγωγικό υποκείμενο*. Με αφετηρία την κριτική σκέψη του Marx εξετάζεται το πρόβλημα της δυνατότητας μιας παραγωγικής αυτονομίας του φιλοσοφικού υποκειμένου στα πλαίσια μιας επαναστατικής ενεργοποίησης της πράξης και της εγκαθίδρυσης μιας νέας διαλεκτικής μεταξύ είναι και συνειδένας.

5. Γ. Κωσταρά, *Το άτομο ως μοχλός του ιστορικού γίνεσθαι στον Μπόρχες*. Απήχηση της σύγχρονης φιλοσοφικής προβληματικής με τη σφραγίδα της πνευματικής ιδιοτυπίας του σ. αποτελεί η εισήγηση αυτή που αφορά σε ανθρωπιστικά «μηνύματα» της φιλοσοφίας του Μπόρχες.

6. Φ. Βόρου, *Η φιλοσοφία της ιστορίας σήμερα*. Διακρίνοντας μεταξύ της μεταφυσικής, της ιστορίας και της γνωσιολογίας της ιστορίας, ο σ. επιχειρεί να προσδιορίσει την έννοια και το πεδίο της φιλοσοφίας της ιστορίας.

7. Μ. Δραγώνα - Μονάχου, *Η φιλοσοφία και τα ανθρώπινα δικαιώματα*. Τονίζεται ότι το πρόβλημα των ανθρώπινων δικαιωμάτων, πέρα από τον πολιτικό και νομικό χαρακτήρα του, είναι κατά βάση ηθικό φιλοσοφικό πρόβλημα. Επισκοπώντας μερικές από τις πιο ενδιαφέρουσες συμβολές των φιλοσόφων στη γλώσσα και τη γραμματική των δικαιωμάτων, που σημειώθηκαν κατά τη διαρρεύσασα δεκαετία, η συγγραφέας υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μιας διεπιστημονικής φιλοσοφικής ανθρωπολογίας, που να αποσκοπεί στη συγκρότηση μιας ενιαίας ιδέας για τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του.

8. Ε. Μπουροδήμου, *Επιστημονική έρευνα: απειλή και προσδοκία*. Ο λόγος της φιλοσοφίας ως χρέους. Στην εκτενή αυτή μελέτη του ο σ. οριοθετεί το ερευνητικό πεδίο της

φιλοσοφίας και της επιστήμης και επισημαίνει τις ηθικές αντινομίες και τους κινδύνους που εγκλείει ο σύγχρονος «εκβαρβαρισμός της ειδίκευσης». Στη συνέχεια αναφέρεται σε προβλήματα που αναφύονται στον επιστημονικό χώρο και το πεδίο των τεχνολογικών εφαρμογών από άποψη φιλοσοφική. Τονίζει την ανάγκη της πολιτιστικής ολοκλήρωσης και καθολικής εποπτείας των αξιών από το σύγχρονο ειδικό επιστήμονα τεχνολόγο και συνιστά τη συνειδητοποίηση της προμηθεϊκής επιταγής της φιλοσοφίας ως πραξιολογίας.

9. Ν. Τσουγιοπούλου – Σαβεριάδου, *Η φιλοσοφία της ιατρικής σήμερα*. Μελετώνται τα φιλοσοφικά προβλήματα που ανακύπτουν μέσα από την ιατρική πρακτική και συνιστούν ειδικό αντικείμενο έρευνας της φιλοσοφίας της ιατρικής.

10. Α. Κουλουμπαρίτση, *Μεταφυσική και τεχνική*. Στο άρθρο αυτό αναλύεται η σχέση ανάμεσα στην τεχνική και τη μεταφυσική στα πλαίσια του στοχασμού του Heidegger. Αφετηρία του προβληματισμού του σ. αποτελεί ο αφορισμός του Heidegger, ότι η καινούργια μορφή με την οποία το όν εμφανίζεται στην εποχή μας είναι συνδεδεμένη με την τεχνική. Επισημαίνοντας ορισμένα σημεία που παραμένουν ανεπαρκή και αθεμελίωτα στον Heidegger, ο σ. εκφράζει την άποψη ότι αντικείμενο της μεταφυσικής στην εποχή μας θα πρέπει να είναι μία νέα μορφή κριτικής, η οποία θα αποσκοπεί στο συστηματικό έλεγχο των σύγχρονων κυρίαρχων μορφών στοχασμού.

Στην τελευταία θεματική ενότητα αναφέρονται οι εξής ανακοινώσεις:

1. Ε. Μπιτσάκη, *Η ενότητα επιστημών και φιλοσοφίας*. Αναφερόμενος σε κοινές έννοιες της φιλοσοφίας και της επιστήμης, τις οποίες χαρακτηρίζει ως «οίονει φιλοσοφικές», ο σ. ορίζει την μεταξύ τους σχέση ως εκτακτική και εντατική. Με μεθοδικότητα και ακρίβεια προσδιορίζει περαιτέρω τη διαφορετική λειτουργικότητα των ίδιων όρων στο πεδίο της επιστήμης και στο πεδίο της φιλοσοφίας και αποδεικνύει την καταστατική διαφορά αλλά και την ενότητα των επιστημών και της φιλοσοφίας.

2. Α. Μπαρτζελιώτη, *Η δυναμική σχέση φιλοσοφίας και επιστήμης*. Ο σ. διαπιστώνει ως κοινό γνώρισμα της φιλοσοφίας και της επιστήμης το πάθος του θαυμάζειν και αναλύει μεθοδικά τα αίτια που έχουν προκαλέσει τις παρανοήσεις γύρω από τη μεταξύ τους σχέση. Επισκοπώντας τις αποτυχημένες απόπειρες προγραμματισμένης διάσπασης της φιλοσοφίας και της επιστήμης εκ μέρους του παθητικού εμπειρισμού του Hume, του ενεργητικού ορθολογισμού του Descartes, του υπερβατολογικού υποκειμενισμού του Kant, του νεοκαντιανισμού και του υπαρξισμού, ο σ. επιχειρεί να καθορίσει τη σχέση φιλοσοφίας και επιστήμης, την οποία εύστοχα χαρακτηρίζει ως σχέση δυναμικής υφής.

Η Ελληνική Φιλοσοφική Εταιρεία με την έκδοση του τόμου αυτού συμβάλλει σημαντικά στην προώθηση της φιλοσοφικής παιδείας του τόπου μας και αξίζει κάθε έπαινος σε αυτούς που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους για την έκδοση των Πρακτικών των φιλοσοφικών Συνεδρίων.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΙΡΟΥ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

John Foster: *A. J. Ayer*, Routledge and Kegan Paul, London 1985, pp. xvi+307, £21.00.

Ο εικοστός τέταρτος τόμος της σειράς *The Arguments of the Philosophers* που εκδίδεται υπό την εποπτεία του καθηγητή T. Honderich του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, καλύπτει τη σκέψη ενός συγχρόνου φιλοσόφου που δεν έχει ανάγκη παρουσίασης: αν υπάρχει ένας